

Eero Varis

*9.8.1928 †18.9.2015

Suomalaisen Tiedeakatemian jäsen, Helsingin yliopiston kasvinviljelytieteen professori emeritus Eero Aulis Varis kuoli Tampereella 18. syyskuuta 2015 sairauden uuvuttamana. Hän oli syntynyt Konnevedellä 9. elokuuta 1928.

Eero Varis syntyi viljelijäperheeseen. Hän opiskeli Jyväskylän lyseossa ja valmistui ylioppilaaksi 1947. Hän keräsi nuoruudessaan mittavan kasvi- ja hyönteiskokoelman pääosin kotiseudultaan Konneveden Istunmäen Alakylältä. Varis lahjoitti kokoelmansa Jyväskylän yliopistolle ja se on osaltaan auttanut tutkijoita hahmottamaan peltoympäristössä tapahtuneita lajimuutoksia, kuten monien ketolajien ja rikkakasvien harvinaistumista tai häviämistä.

Varis valmistui maatalous-metsätieteiden kandidaatiksi 1953 ja sai agronomin arvon 1954. Hän avioitui 1955 Anna-Liisan (os. Tuomola) kanssa ja he saivat kolme lasta. Pian valmistumisensa jälkeen Varis aloitti yli 20-vuotisen työuransa Hankkijan kasvinjalostuslaitoksella. Kasvinjalostajana hänen vastuunsa olivat moninaiset, kattaen niin syysrukiin, syysvehnän, perunan kuin juurikasvitkin (rehujuurikas, rehusokerijuurikas, lanttu ja nauris). Hän toimi Anttilan kohtilan

esimiehenä 1968–1976 ja kehitti kohtilan toimintaedellytyksiä mm. uudistamalla ja rakennuttamalla tiloja ja kasvihuoneita. Hankkijan kasvinjalostuslaitoksen apulaisjohtajana hän toimi vuosina 1974–1976.

Variksella oli jo nuorena jalostajana laajat kansainväliset yhteistyöverkostot. Hän osallistui säännöllisesti pohjoismaisiin ja kansainvälisiin konferensseihin ja teki mm. opintomatkoja Hollannin, Saksan ja Englannin tunnetuimpiin kasvinjalostuslaitoksiin perehtyäkseen siellä käytettäviin syysvehnän ja perunan jalostusmenetelmiin. Hän toimi useiden kansainvälisten järjestöjen Suomen yhdysmiehenä ja edustajana sekä kotimaisten järjestöjen ja seurojen hallituksien ja johtokuntien jäsenenä ja puheenjohtajana.

Kasvinjalostajana Varis kiinnitti viljelijöiden ja muiden maatalousalan toimijoiden huomion sadon, laadun ja viljelyvarmuuden kannalta tärkeisiin haasteisiin ja etsi niihin ratkaisuja. Hän kirjoitti ammattilehtiin kasvinjalostuksesta, lajikkeista, niiden ominaisuuksista ja kestävyyseroista sekä viljely-, varastointi- ja sadonkäsittelymenetelmistä ja näissä kaikissa tarvittavista kehittämistoimista. Hän toi myös toistuvasti esiin

markkinoiden merkityksen tuotantoketjun kehittämiseksi ja toimivuudelle.

Eero Varis oli menestyksekkäs, myös uusia menetelmiä jatkuvasti kehittänyt kasvinjalostaja. Hän laski kauppaan suuren joukon syysvilja- ja perunalajikkeita. Näistä eräs oli pitkään suosiossa pysynyt Jussiruis. Se oli ensimmäinen Suomessa markkinoille tullut, 60Co-gammasäteilytyksellä aikaansaatu poikkeuksellisen lyhytkortinen ruislajike, joka oli sekä talvenkestävä että myllyrukiin laatuvaatimukset täyttävä.

Variksen jalostustyön pääkohteena voidaan kuitenkin pitää perunaa. Jalosteista tunnetuin on vuonna 1975 kauppaan laskettu Timo-varhaisperuna, jota viljellään edelleen laajasti. Variksen pitkäaikainen haaste oli laadukkaan perunan tuotanto Suomessa: hänen omin sanoin ”Perunanviljelymme kompastuskivenä on hyvänlaatuisen ruokaperunan tuottaminen”. Hän ei vastannut haasteeseen ainoastaan jalostamalla yhä laadukkaampia, satoisampia ja viljelyvarmempia lajikkeita, vaan tuomalla myös esiin niin viljelytekniikan kehittämisen kuin markkinoidenkin toimivuuden merkityksen. Näitä kattavia toimenpiteitä harjoitettiin usean vuosikymmenen ajan, jotta suomalainen ruokaperuna saatiin vastaamaan kuluttajien tarpeita.

Kasvinjalostajana toimiessaan Eero Varis keräsi aineistoa väitöstyöhön. Hän väitteli 1970 aiheenaan ruokaperunan laadun vaihtelu ja siihen vaikuttavat tekijät Suomessa. Pian väitöksensä jälkeen hän keskittyi yhä intensiivisemmin perunatutkimukseen. Hän oli virkavapaana kasvinjalostajan tehtävistä toimiessaan 1973–1974 Suomen Akatemian vanhempana tutkijana.

Eero Varis nimitettiin Helsingin yliopiston kasvinviljelytieteen professoriksi 1976, missä tehtävässä hän jatkoi eläkkeelle siirtymiseen eli vuoteen 1990 asti. Professorina Varis oli ennakkoluuloton viljelymenetel-

mien kehittäjä ja viljelyjärjestelmien uudelleen suuntaaja. Hänelle oli vuosikymmenten aikana kertynyt vahva kokemus eri viljelykasvien viljelymenetelmien kehittämisestä, mutta myös taito tarkastella asioita moniulotteisesti. Hän seurasi tarkasti maataloudessa tapahtuvia suuria mullistuksia ja kemiallis-tekniisten viljelytapojen nopeaa, jopa perusteetonta yleistymistä. Se herätti hänessä huolta maatalousympäristöön kohdistuvasta kuormituksesta sekä peltojemme kasvukunnon säilymisestä. Hän näki jo varhain tarpeen kääntää suuntaa ympäristön ekologiaa ja monimuotoisuutta huomioiviin, kestävän kehityksen mukaisiin menetelmiin. Hän oli 1980-luvulla ensimmäisten joukossa etsimässä sen mukaisia ratkaisuja viljelykäytäntöihin. Varis korosti tarpeenmukaista lannoitteiden ja kasvinsuojeluaiteiden käyttöä, ns. integroitua viljelyä. Vaikka hän oli kiinnostunut luomutuotannosta ja toi Viikin valikoimiin aikanaan jopa paheksuntaa aiheuttaneita, luomutuotantoon perehdyttäviä kursseja, hän itse korosti tavanomaisen ja luomuviljelyn parhaiden puolten yhteensovittamista.

Huolimatta yhä monipuolistuneemmista maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan pääainevaihtoehdoista, kasvinviljelytieteestä tuli professori Variksen aikana yksi Viikin yliopistokampuksen suosituimmista oppiaineista. Ennen hänen virkaanastumistaan oli vuosikymmenessä suoritettu noin 40 kasvinviljelytieteen perustutkintoa, mutta määrä nousi 130 tutkintoon 1980-luvulla. Luku kuvastaa myös kuinka utterasti Eero Varis kannusti opiskelijoita saattamaan opintonsa päätökseen. Tämä tiesi valtavia määriä tarkastettavia pro gradu -tutkielmia, jotka kaikki kävivät muutaman kerran professorin perusteellisessa esitarkastuksessa ennen arviotavaksi pääsyä. Lisäksi hän järjesti kaikkien suurten tenttien jälkeen yhteisiä ryhmäkeskustelutilaisuuksia varmistaakseen, että

opit olivat menneet perille ja että koevastauksissa ilmenneet virheellisydet tulivat korjatuiksi.

Professori Variksella oli lukuisia luottamustoimia. Hän oli muun muassa Valtion siementarkastuslaitoksen johtokunnan jäsen sekä August Johannes ja Aino Tiuran säätiön hallituksen jäsen. Johtuen useista luottamustoimista Suomen Maataloustieteellisessä Seurassa, hänestä tuli Seuran kunniajäsen. Lisäksi hän toimi Juvalle Partalan Kuninkaankartanoon perustetun maatalouden kehittämisskeskuksen puheenjohtajana 1985–1987. Suomalaisen Tiedeakatemian jäseneksi professori Varis valittiin vuonna 1988.

Eläkkeelle jäätyään Varis jatkoi opetusta dosenttina vuoteen 1994 ja johti Maa- ja metsätalousministeriön neuvottelukuntaa. Hän oli tiiviisti mukana kasvintuotannon kehittämisessä sen jälkeenkin. Hän osallistui tutkimusseminaareihin ja toimi vuoteen 2002 saakka Pohjoismaisen geenipankin

asiantuntijana. Hänen ansionsa huomioitiin muun muassa Suomen Valkoisen Ruusun 1. luokan ritarimerkillä.

Täyttäessään 70 vuotta Varis perusti Suomen Kulttuurirahaston alaisuuteen nimikkorahaston yhdessä puolisonsa Anna-Liisan kanssa. Rahasto tukee Suomen maataloutta palvelevaa tutkimusta erityisesti kasvinviljelytieteellisen ja maatalouseläintieteellisen tutkimuksen aloilla, joista jälkimmäinen oli Anna-Liisan professuurin ala Helsingin yliopistossa.

Professori Variksen mielenkiinto ei rajoittunut luonnontieteisiin. Hän oli ahkera sukututkija sekä kiinnostunut taiteista. Hänen ryijykokoelmaansa kuului historiallisia ryijyjä 1700-luvulta lähtien. Ne olivat esillä muun muassa Halosenniemessä järjestetyssä näyttelyssä Tuusulassa.

Eero Variksen laaja oppineisuus, avarakatseisuus, terävä äly ja huumorintaju olivat ominaisuuksia, joista hänen läheisensä, työtoverinsa ja oppilaansa saivat nauttia.

Pirjo Peltonen-Sainio ja Jari Valkonen

Eero Varis In memoriam

Eero Aulis Varis, emeritus professor of crop production at the University of Helsinki and member of the Finnish Academy of Science and Letters, died in Tampere on 18th September 2015 after a serious illness. He was born into a farming family in Konnevesi on 9th August 1928 and studied at Jyväskylän Lyceum, from which he matriculated in 1947. He then gained his first degree in agriculture and forestry in 1953 and that of master of science in agriculture in 1954. He married Anna-Liisa (née Tuomola) in 1955 and they had three children. Soon af-

ter obtaining his qualifications, Varis began his career of more than 20 years at the Hankkija Plant Breeding Institute, where he was responsible for a range of breeding programs including those of winter rye, winter wheat, potatoes and root crops. He was director of their Anttila experimental station in 1968–1976 and assistant director of plant breeding in 1974–1976.

As a young plant breeder Varis established a wide international network of contacts, regularly took part in Scandinavian and international conferences and made

study visits to the best-known plant breeding institutes in Holland, Germany and Britain in order to learn about their methods. He was the Finnish representative for a number of international bodies and a board member or chairman of various Finnish organizations and societies.

Varis also saw it as his duty to draw the attention of farmers and other people working in agriculture to the major problems facing the industry in terms of the yields, quality and stability of the crops grown and to search for solutions to these. The chief crop of interest for him was the potato, and his major long-term challenge was to ensure the production of high-quality potatoes in Finland. He responded to this challenge not only by developing higher-quality and more stable breeds that would also provide greater yields but additionally by pointing out the importance of improvements in cultivation techniques and greater efficiency in marketing. He gained his doctorate in 1970 with a thesis on variations in the quality of potatoes grown for human consumption and the factors affecting this in Finland. Subsequently he began to concentrate more intensively than ever on potato research and obtained a senior research fellowship from the Academy of Finland for this purpose in 1973–1974.

Eero Varis was appointed professor of crop production at the University of Helsinki in 1976, a position in which he continued until his retirement in 1990. In this capacity he proved to be an innovative developer of cultivation methods and of new directions for cultivation systems. He followed carefully the major upheavals taking place in agriculture and the rapid technological progress and shift towards increasing use of agro-chemicals. These trends aroused in him a serious concern for the environmental loading caused by agriculture and for

the preservation of fertility of our arable land. He perceived at an early stage the need to adopt sustainable farming methods that would take account of ecological diversity and environmental impacts, and was among the first to become engaged in the search for solutions of this kind in terms of adjustments in farming practises during the 1980s.

In spite of the widening selection of main subjects on offer in the Faculty of Agriculture and Forestry in the course of time, crop production emerged as one of the most popular subjects taught at the university's Viikki Campus. Thus, where about 40 first degrees in crop production had been awarded in the decade preceding his appointment, the number in the 1980s was considerably higher, 130.

Professor Varis had numerous other positions and responsibilities alongside his professorship. He was a member of the board of the Finnish State Seed Testing Station and one of the trustees of the August Johannes and Aino Tiura Foundation, and the numerous offices in which he had served within the Scientific Agricultural Society of Finland led to his appointment as an honorary member. In 1985–1987 he also served as chairman of the agricultural development centre founded at the Royal Manor of Partala in Juva. Following his retirement he continued to teach in the department as a docent until 1994 and was chairman of the advisory board on research at the Ministry of Agriculture and Forestry. He would still take part in research seminars, and he continued to act as an advisor to the Nordic Gene Bank until 2002. For his services to the community he was awarded a first-class decoration of the Order of the White Rose of Finland. He became the member of the Finnish Academy of Science and Letters in 1988.

On the occasion of his 70th birthday Eero Varis created a fund in his own name and that of his wife Anna-Liisa under the auspices of the Finnish Cultural Foundation in order to support research that would be of service to Finnish agriculture, and in particular to plant breeding and agricultural zoology, the latter having been the subject in which his wife had held a professorship at the University of Helsinki.

Eero Varis's interests were not confined to the natural sciences, however. He was an

avid genealogist and also a devotee of the arts. His collection of knotted woollen wall rugs included examples dating back to the 18th century and had been on display at the artist Pekka Halonen's former home of Halosenniemi in Tuusula and at various other places.

Eero Varis was a man of learning and breadth of vision, with a sharp intellect and a good sense of humour, all of which attributes were a source of delight to his relatives, colleagues and students.

Obituary by Pirjo Peltonen-Sainio and Jari Valkonen